

1-1-2004

King Chulalongkorn: Biography and His Activities in medicine and Publish Health

S. Charuluxananan

T. Sueblinvong

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/clmjjournal>

Part of the [Medicine and Health Sciences Commons](#)

Recommended Citation

Charuluxananan, S. and Sueblinvong, T. (2004) "King Chulalongkorn: Biography and His Activities in medicine and Publish Health," *Chulalongkorn Medical Journal*: Vol. 48: Iss. 1, Article 1.

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/clmjjournal/vol48/iss1/1>

This Editorial is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Chulalongkorn Medical Journal by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจ ด้านการแพทย์และสาธารณสุข

สมรัตน์ จารุลักษณะนันท์*
ธาดา สืบหลินวงศ์**

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหากษัตริย์ไทยลำดับที่ 5 แห่งราชวงศ์จักรี เป็นพระมหากษัตริย์ผู้เป็นที่รักยิ่งของมหาชนชาวไทยหรือชาวสยามตามที่เรียกกันในสมัยนั้น เนื่องจากพระราชกรณียกิจนานาประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเลิกทาสในสยามประเทศ โดยไม่มีการเสียเลือดเนื้อ การดำเนินนโยบายด้วยพระอัจฉริยภาพในการนำสยามประเทศให้รอดพ้นจากลัทธิจักรวรรดินิยมล่าอาณานิคมในสมัยนั้น ตลอดจนการปฏิรูปการปกครองประเทศในรูปแบบกระทรวงทบวงกรมเช่นเดียวกับประเทศทางตะวันตก และการนำประเทศไทยเข้าสู่ยุคสมัยใหม่ด้วยพระปรีชาญาณเป็นที่จดจำสืบทอดมากกว่าศตวรรษจนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตามในรัชสมัยของพระองค์มีการพัฒนาด้านการแพทย์และสาธารณสุขที่สำคัญเช่นกัน แต่เนื่องด้วยพระราชกรณียกิจอื่นที่โดดเด่น ประชาชนไทยจึงรับรู้เกี่ยวกับพระราชกรณียกิจด้านการแพทย์และสาธารณสุขของพระองค์แต่เพียงบางส่วน ราชสดุดีนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมค้นคว้าอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจด้านการแพทย์และสาธารณสุขของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หรือพระปิยมหาราช ดังสมัญญาที่ปวงชนชาวไทยถวายแด่พระองค์ท่าน

คำสำคัญ : ประวัติศาสตร์การแพทย์, การแพทย์, การสาธารณสุข

พระราชประวัติ

สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์ ๗ พระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี เสด็จพระราชสมภพเมื่อวันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2396 (ค.ศ. 1853)⁽¹⁾ เมื่อทรงมีพระชนมายุได้ 9 พรรษา ทรงศึกษาวิชาการรวมทั้งโบราณราชประเพณีต่างๆ ทั้งยังทรงศึกษาภาษาอังกฤษ นอกจากนี้ยังทรงได้รับการอบรมวิชาทั้งปวงจากข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ และสมเด็จพระราชบิดาของพระองค์เอง โดยได้ทรงรับฟังพระราชวินิจฉัยในข้อราชการต่างๆ ของสมเด็จพระราชบิดา อยู่เสมอในปี พ.ศ. 2411 (ค.ศ. 1868) เมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จเสด็จสวรรคต หลังจากเสด็จกลับจากการทอดพระเนตรสุริยุปราคาที่ตำบลหัวกอก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สมเด็จพระเจ้าฟ้าชายจุฬาลงกรณ์จึงได้เสด็จขึ้นเถลิงถวัลย์ราชสมบัติเป็นพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในขณะมีพระชนมายุได้เพียง 16 พรรษา ในช่วงที่ทรงเป็นยุวกษัตริย์นั้น พระองค์ได้เสด็จประพาสต่างประเทศถึง 2 ครั้ง คือครั้งแรกเสด็จสิงคโปร์ และชวา เมื่อ พ.ศ. 2413 (ค.ศ. 1870) ครั้งที่สองเสด็จอินเดีย และพม่า เมื่อ พ.ศ. 2414 (ค.ศ. 1871) การเสด็จประพาสต่างประเทศของพระองค์นั้นเป็นคุณประโยชน์อย่างมหาศาลต่อบ้านเมือง เพราะได้ทรงนำวิทยาการที่ได้ทอดพระเนตรเห็นมาใช้ปรับปรุงบ้านเมืองให้เจริญก้าวหน้าขึ้น⁽²⁾

* ภาควิชาวิสัญญีวิทยา คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
** ภาควิชาชีวเคมี คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ครั้งเมื่อพระชนมายุครบ 20 พรรษา ก็ได้ทรงผนวชเป็นพระภิกษุ หลังจากนั้นได้ทรงเริ่มวางระเบียบด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ทรงกำหนดพิภคัตตราการเก็บภาษีให้เป็นมาตรฐาน โปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งหอรัษฎากรพิพัฒน์ขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมรายได้จากภาษีอากรต่าง ๆ ของแผ่นดิน โปรดให้พิมพ์ธนบัตรขึ้นเป็นครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. 2423 (ค.ศ. 1880) และทรงตั้งกรมธนบัตรขึ้นในปี พ.ศ. 2432 (ค.ศ. 1889) มีการใช้ระบบเงินตราใหม่เป็นบาทกับสตางค์ ทั้งยังโปรดให้จัดตั้งแบงก์สยามกัมมาจล (ธนาคารไทยพาณิชย์) เป็นธนาคารแห่งแรกของคนไทย โปรดให้ตราพระราชบัญญัติทองคำขึ้น เพื่อใช้ทองคำเป็นทุนสำรองเงินตรา นอกจากนี้ยังโปรดให้จัดทำงบประมาณแผ่นดินเป็นครั้งแรก เพื่อแยกเงินส่วนพระองค์ และของแผ่นดินออกจากกัน แต่ก็ยังพระราชทานทรัพย์สินส่วนพระองค์มาใช้จ่ายเพื่อประโยชน์ของราษฎรอีก แสดงถึงน้ำพระทัยที่พระองค์ทรงมีต่อพลสกนิกรอย่างแท้จริง

พระราชกรณียกิจอันยิ่งใหญ่ในรัชสมัยของพระองค์ก็คือ การเลิกทาสอย่างละมุนละม่อมทีละขั้นตอน ทำให้ไม่เกิดข้อขัดแย้ง และการใช้กำลังดั่งการเลิกทาสในประเทศอื่น ๆ เช่น กำหนดให้ลูกทาสเป็นไทตั้งแต่อายุ 21 ปี ทรงลดค่าตัวทาสลงเรื่อย ๆ และห้ามมิให้ซื้อขายคนที่เกิดตั้งแต่ พ.ศ. 2411 (ค.ศ. 1868) เป็นต้นไป จนในปี พ.ศ. 2452 (ค.ศ. 1909) ได้โปรดให้ตรากฎหมายลักษณะอาญา ห้ามมิให้ผู้ใดเอาคนไปเป็นทาส นั้นเป็นการปลดปล่อยทาสทั้งประเทศอย่างเด็ดขาด รวมระยะเวลาที่ทรงดำเนินการทั้งสิ้น 35 ปี⁽²⁾

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระราชประสงค์ให้จัดการศึกษาแก่ชนทุกชั้น โปรดให้ตั้งโรงเรียนวัดมหรพาราม ซึ่งเป็นโรงเรียนหลวงแห่งแรกของราษฎรไทย รวมทั้งโรงเรียนเสาวภา ซึ่งเป็นโรงเรียนสตรีแห่งแรกขึ้นด้วย สำหรับระดับอุดมศึกษาได้โปรดให้จัดตั้งโรงเรียนวิชาชีพขึ้นหลายสาขา ได้แก่ โรงเรียนมหาดเล็ก เพื่อฝึกหัดผู้ที่จะเข้าเป็นข้าราชการพลเรือน ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 6 ได้ยกฐานะขึ้นเป็นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นอกจากนี้ยังโปรดให้จัดตั้งโรงเรียนนายร้อย โรงเรียน

นายเรือและโรงเรียนเกษตร เป็นต้น นอกจากนี้พระองค์ทรงส่งพระราชโอรสไปศึกษาในทวีปยุโรปด้วยพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์แล้วยังส่งบุตรหลานข้าราชการที่สติปัญญาดีไปศึกษาต่อในต่างประเทศ เพื่อนำความรู้มาพัฒนาบ้านเมืองต่อไป^(2,3) ในปี พ.ศ. 2430 โปรดให้ตั้งกรมศึกษาธิการขึ้น ซึ่งต่อมาเป็นกระทรวงธรรมการและศึกษาธิการในที่สุด

ในอดีตคนไทยที่อยู่ห่างไกลกันมีอาจติดต่อกันได้โดยง่าย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงโปรดให้ตั้งการโทรเลขขึ้นในปี พ.ศ. 2412 (ค.ศ. 1869) กรมไปรษณีย์ในปี พ.ศ. 2424 (ค.ศ. 1881) นอกจากนี้ยังโปรดให้สร้างถนนหลายสายในพระนครที่น่าตื่นตาตื่นใจคือ โปรดให้นารถจักรยาน รถม้าแบบยุโรป และรถยนต์เข้ามาวิ่งบนท้องถนนด้วย รวมทั้งโปรดให้เปิดการเดินสายรถรางขึ้นสำหรับผู้ที่ต้องเดินทางไกลก็ได้โปรดให้จัดสร้างรถไฟขึ้น รถไฟสายแรกของประเทศ คือสายกรุงเทพ-นครราชสีมา^(2,3)

ต่อมาในปี พ.ศ. 2435 (ค.ศ. 1892) โปรดให้เปลี่ยนการปกครองเป็นระบบกระทรวงที่ใช้ในปัจจุบัน เพื่อเป็นการกระจายอำนาจแก่เสนาบดี อธิบดีให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารประเทศ นอกจากนี้ยังโปรดให้ตั้งกระทรวงยุติธรรมขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2434 (ค.ศ. 1891) ทั้งปรับปรุงเรื่องการศาล และกฎหมายของไทยเสียใหม่ และโปรดให้ตั้งโรงเรียนกฎหมายขึ้นใน พ.ศ. 2440 (ค.ศ. 1897) ซึ่งต่อมาก็คือคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยนั่นเอง^(2,4,5)

ด้วยสายพระเนตรอันยาวไกลพระองค์ทรงผูกมิตรกับมหาอำนาจอื่น ๆ ในยุโรป โดยเฉพาะสหราชอาณาจักร 2 ครั้งในปี พ.ศ. 2440 และ 2445 ทรงพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่องโดยโปรดให้มีการไฟฟ้าขึ้น นอกจากนี้ยังทรงยกเลิกการเฝ้าแบบหมอบคานเปลี่ยนมาเป็นการยืนเฝ้า และถวายคำนับดังประเทศตะวันตก^(2,3)

จากพระราชประวัติโดยสังเขปนี้จึงไม่เป็นที่น่าสงสัยเลยที่ประชาชนชาวไทยยังทรงจดจำพระคุณของพระองค์มิรู้เสื่อมคลาย หรือแม้แต่ชาวต่างประเทศเอง นิตยสารโทมัสฉบับพิเศษ (ฉบับ 23-30 สิงหาคม พ.ศ. 2542) ได้ยกย่องพระองค์เป็นชาวเอเชีย 1 ใน 20 คนที่มีอิทธิพล

มากที่สุด ในศตวรรษที่ 20 ในฐานะที่ทรงเป็นกษัตริย์ผู้เป็นที่รัก และทรงนำประเทศเข้าสู่ความสัมพันธ์กับชาติตะวันตก โดยไม่สูญเสียเอกราชของชาติ

พระราชกรณียกิจด้านการแพทย์และสาธารณสุข

พระราชกรณียกิจด้านการแพทย์และสาธารณสุขของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้แก่

1. พระองค์ได้ดำเนินพระราชโบายเจริญรอยตามพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) และพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) พระบรมราชชนกของพระองค์ ซึ่งให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนในการนับถือศาสนาต่าง ๆ ในสยามประเทศ คณะมิชชันนารีจากประเทศสหรัฐอเมริกาได้เข้ามาเผยแพร่คริสต์ศาสนาโดยให้บริการด้านการแพทย์แบบตะวันตกแก่ประชาชน ตัวอย่างเช่น นายแพทย์บริดเลย์ ซึ่งอุทิศตนทำประโยชน์แก่ชาวสยามตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 จนถึงรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จนกระทั่งในรัชสมัยของพระองค์โรงพยาบาลทันสมัยแห่งแรกของประเทศไทยได้ถูกก่อสร้างขึ้น ณ จังหวัดเพชรบุรี โดยนายแพทย์ E.A. Sturge ในปี พ.ศ. 2423 (ค.ศ. 1880) ต่อมา มีการสร้างโรงพยาบาลบางกอกเนิร์สซิงโฮม (Bangkok Nursing Home) โดยชาวอังกฤษ โรงพยาบาลเซนต์หลุยส์ (Saint Louis Hospital) โดยศาสนจักรนิกายโรมันคาทอลิก สายฝรั่งเศส และโรงพยาบาลของชาวจีนเป็นโรงพยาบาลทันสมัยของประเทศไทยในรัชสมัยของพระองค์ท่าน⁽⁶⁾

2. ทรงริเริ่มสร้างโรงพยาบาลหลวง เพื่อรักษาอหิวาตกโรคในเดือนกรกฎาคม ปี พ.ศ. 2424 (ค.ศ. 1881) ได้เกิดอหิวาตกโรคระบาดในกรุงเทพและปริมณฑลสร้างทุกข์เวทนาเป็นอย่างมาก พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ขอแรงพระบรมวงศานุวงศ์ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ และแพทย์ชาวต่างประเทศให้ช่วยจัดตั้งโรงพยาบาลขึ้น 48 แห่งตามท้องที่ต่าง ๆ ทั่วกรุงเทพ นับเป็นครั้งแรกที่มีการจัดการด้านการแพทย์และสาธารณสุขอย่างกว้างขวางเป็นระยะเวลาประมาณ 2 เดือน จนสถานการณ์ดีขึ้น พระองค์ได้พระราชทานเหรียญที่

ระลึกและประกาศนียบัตรแก่ผู้ช่วยจัดตั้งโรงพยาบาลทั้ง 48 แห่ง อย่างไรก็ตามในภายหลังเมื่ออหิวาตกโรคสงบแล้วโรงพยาบาลต่าง ๆ เหล่านี้ก็เลิกหรือไป⁽³⁾

3. ทรงสร้างโรงพยาบาลหลวงถาวรสำหรับประชาชน

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงอาทรต่อความเป็นอยู่ของพสกนิกรที่ยากไร้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเวลาเจ็บไข้ได้ป่วย จึงมีพระราชดำริที่จะตั้งโรงพยาบาลขึ้นเป็นการถาวร และในวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2429 (ค.ศ. 1886) ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการเป็นกรรมการจัดการโรงพยาบาลมีหน้าที่จัดหาสถานที่ และก่อสร้างโรงพยาบาลขึ้นคณะกรรมการโรงพยาบาลดังกล่าวได้ประชุมปรึกษาหารือกัน ณ พระบรมมหาราชวัง และได้ลงมติเห็นว่าวังกรมพระราชวังบวรสถานพิมุข (วังหลัง) ซึ่งอยู่ทางตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นที่กว้างขวางเปล่าอยู่เหมาะที่จะเป็นที่พักของผู้ป่วย ในการนี้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชทรัพย์เป็นทุนครั้งแรก 16,000 บาท จัดสร้างเป็นเรือนใหญ่ 3 หลัง เรือนเล็ก 3 หลัง มีเฉลียงรอบเรือนใหญ่พอให้เป็นโรงพยาบาลขึ้นก่อน ในระหว่างที่ดำเนินการอยู่ประมาณสองเดือนนั่นเอง สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าศิริราชกกุธภัณฑ์ พระราชโอรสองค์ที่ 53 ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และองค์ที่ 5 ในสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ได้สิ้นพระชนม์ด้วยโรคบิด ขณะมีพระชนมายุได้ 1 ปี 7 เดือน ภายหลังจากพิธีพระราชทานเพลิงพระศพของสมเด็จพระเจ้าฟ้าศิริราชกกุธภัณฑ์ และสมเด็จพระเจ้าฟ้าพาหุรัตมณีมัย ในคราวเดียวกันนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และพระบรมราชินีได้พระราชทานเรือนและสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ รวมทั้งตู้ โต๊ะ เตียง และเก้าอี้ ยกให้เป็นสมบัติของโรงพยาบาลพร้อมพระราชทานนามโรงพยาบาลว่าศิริราชพยาบาล เริ่มเปิดดำเนินการในปี พ.ศ. 2431 (ค.ศ. 1888) โรงพยาบาลแห่งนี้เจริญก้าวหน้าจนถึงปัจจุบัน⁽⁷⁾

4. ทรงตั้งโรงเรียนแพทย์แห่งแรก

ในประวัติศาสตร์สมัยกรุงศรีอยุธยาอันเคยมี

โรงพยาบาลแบบตะวันตก ซึ่งเป็นโรงเรียนแพทย์ ชื่อ โรงพยาบาลนักบุญยอแซฟ จัดตั้งในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ต่อมาโรงพยาบาลแห่งนี้ถูกทำลายลงเมื่อสิ้นรัชกาล และเกิดจลาจลในพระนครหรืออยุธยา⁽⁶⁾ ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คณะกรรมการจัดสร้างโรงพยาบาลโดยสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นดำรงราชานุภาพ ได้ทำหนังสือกราบบังคมทูลขอพระบรมราชานุญาตจัดการฝึกหัดแพทย์ตกลองจ้างนายแพทย์ ที. เฮย์วาร์ด เฮย์ส (T. Heyward Hays) ซึ่งพูดภาษาไทยเป็นอาจารย์คนแรก ทรงมีพระบรมราชานุญาตในปี พ.ศ. 2432 (ค.ศ. 1889) และวิชาแพทย์เริ่มสอนในวันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2433 (ค.ศ. 1890) ที่โรงพยาบาลศิริราชนั่นเอง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงทะนุบำรุงโรงเรียนแพทย์แห่งนี้โดยต่อเนื่อง และเสด็จพระราชดำเนินเปิดโรงเรียนราชแพทยาลัยในปี พ.ศ. 2433 (ค.ศ. 1890) ซึ่งต่อมาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 โรงเรียนแพทย์แห่งนี้ได้กลายเป็น 1 ใน 4 คณะแรกเริ่มของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในชื่อของคณะแพทยศาสตร์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งปัจจุบันคือคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาลมหาวิทยาลัยมหิดลปัจจุบัน⁽⁷⁾

5. ทรงจัดตั้งสภาอุณาโลมแดง ต้นกำเนิดสภาภชาชาติไทย

ปฐมเหตุแห่งกำเนิดของสภาภชาชาติสยามมุ่งตรงไปยังเหตุการณ์ ร.ศ. 112 หรือ พ.ศ. 2436 (ค.ศ. 1893) ซึ่งนับว่าเป็นเหตุการณ์ร้ายแรงที่สุดที่เกิดขึ้นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คือการเกิดกรณีพิพาทระหว่างไทยกับฝรั่งเศสในเรื่องดินแดนฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง ซึ่งเป็นสมัยที่มหาอำนาจทางตะวันตก ได้แก่ อังกฤษ และฝรั่งเศส กำลังแผ่อิทธิพลเข้ามาในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จากปัญหากระทบกระทั่งระหว่างไทย ญวน และฝรั่งเศส ซึ่งมีทหารล้มตายกันทั้ง 3 ฝ่าย รัฐบาลฝรั่งเศสไม่พอใจมาก จึงส่งเรือรบเข้ามาในน่านน้ำไทย ทางไทยได้ยิงกระสุนให้สัญญาณให้ฝรั่งเศสนำเรือออกไปแต่ไม่ได้ผล จึงมีการยิงต่อสู้กันอย่างรุนแรง ทหารไทย

เสียชีวิตและบาดเจ็บเป็นจำนวนมาก ในขณะนั้นทหารฝรั่งเศสเสียชีวิตไปเพียง 1 คน เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้ประชาชนพลเมืองตื่นเต้นตกใจกันมาก ที่เป็นทหารก็คิดสู้ ทั้งยังระดมกำลังทหารกองหนุนอาสาสมัครขึ้น ในที่สุดการเจรจาตกลงกันได้ว่า ฝรั่งเศสเรียกร้องให้ได้ชดใช้ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นในการต่อสู้เป็นจำนวนเงิน 3 ล้านบาท และขอให้ไทยสละสิทธิในดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงให้แก่ฝรั่งเศส โดยขอยึดเอาจังหวัดจันทบุรีไว้เป็นประกัน แต่เมื่อรัฐบาลสยามได้ใช้ค่าปรับโดยนำเงินพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระบรมวงศานุวงศ์และฝ่ายในเป็นจำนวนมาก ทางฝรั่งเศสก็ยังไม่ยอมถอนทหารออกจากจันทบุรีตามสัญญา จนกระทั่ง 10 ปีต่อมา จึงถอนทหารออกจากจันทบุรีไปยึดเมืองตราดแทน แล้วคืนเมืองตราดให้โดยขอแลกมณฑลเขมรของ

ไทยไป 1 มณฑลคือ เข็มมราฐ พระตะบอง และศรีโสภณ การสู้รบในกรณีพิพาทนี้มีทหารบาดเจ็บเป็นจำนวนมาก แต่ยังไม่มีการสูญเสียใด ๆ ทำหน้าที่ช่วยเหลือบรรเทาเป็นกิจลักษณะ กุลสตรีไทยผู้สูงศักดิ์มีท่านผู้หญิงเป็ลเย็น ภาสกรวงศ์ เป็นหัวหน้าได้กราบบังคมทูลพระกรุณาสมเด็จพระนางเจ้า ๔ พระบรมราชเทวี (สมเด็จพระศรีสวรินทราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า) ขอพระบรมราชานุญาตจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจัดตั้งสภาอุณาโลมแดงโดยการเรียโรทรัพยจากราชฎารเพื่อจัดการรักษาพยาบาล บำรุงกำลังพลทหาร และตั้งโรงพยาบาลตามกำลัง ทุนที่จะได้ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชูปถัมภ์ และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้ สมเด็จพระนางเจ้า ๔ พระบรมราชเทวี (สมเด็จพระศรีสวรินทราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า) เป็นสภานนี สมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี พระวรราชเทวี (สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ) เป็นสภานายิกา สภาอุณาโลมแดงแห่งนี้เป็นต้นกำเนิดของสภาภชาชาติสยามในเวลาต่อมา⁽⁸⁾

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 เมื่อครั้งยังทรงดำรงตำแหน่งสมเด็จพระยุพราช ได้เสด็จกลับจากการศึกษา เสด็จผ่านประเทศญี่ปุ่น ได้ทอด

พระเนตรเห็นโรงพยาบาลของสภาอากาศตัญญูขุนคางมสง่ามาก เมื่อเสด็จกลับมาถึงประเทศไทย ทรงมีพระราชดำริจะจัดให้มีโรงพยาบาลเพื่อเป็นที่ฝึกแพทย์ฝ่ายทหาร และหัดพยาบาลเพื่อจะได้มีนายแพทย์ และพยาบาลไว้ใช้งานในยามศึกสงคราม เป็นโรงพยาบาลสภาอากาศให้เป็นหลักเป็นฐานต่อไป

ครั้งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสู่สวรรคาลัย ณ วันอาทิตย์ที่ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2453 บรรดาพระราชโอรสและพระราชธิดารวม 43 พระองค์ มีพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นประธาน ได้ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลพร้อมกันโดยทรงบริจาคทรัพย์ร่วมกันเป็นจำนวนเงิน 122,910 บาท เพื่อจัดสร้างโรงพยาบาลบนที่ดินพระราชทานของสวนพระองค์ภายใต้การออกแบบของสถาปนิกชาวอิตาเลียนผู้ออกแบบพระที่นั่งอนันตสมาคมตลอดจนจัดหาอุปกรณ์เครื่องใช้อันทันสมัย และนายแพทย์ผู้มีชื่อเสียง และโปรดให้ขนานนามโรงพยาบาลตามพระบรมนามาภิไธยในสมเด็จพระบรมราชชนกนาถพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวว่าโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์

โรงพยาบาลแห่งนี้ต่อมาเป็นที่ตั้งของคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สังกัดมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ซึ่งปัจจุบันคือ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทั้งโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นพระบรมราชานุสาวรีย์ที่ยิ่งใหญ่และยังประโยชน์แก่มหาชนชาวไทยจวบจนปัจจุบัน

ในโอกาสครบรอบพระราชสมภพ 150 ปีพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว บทความพิเศษนี้จึงเป็นอนุสรณ์ให้ทราบพระกรณียกิจของพระปิยมหาราช ด้านการแพทย์และสาธารณสุข ซึ่งมีได้ยิ่งหย่อนไปกว่าพระราชกรณียกิจด้านอื่น ๆ

อ้างอิง

1. Finestone J. The Royal Family of Thailand: The Decendants of King Chulalongkorn, Bangkok: Phitsanulok Publishing, 1989: 34 - 113
2. Prince Chula Chakrabongse. Chao-sherit: Siam Before Democratic Era, 4th ed. Bangkok: Amarin Printing Group, 1993 : 195 - 254
3. Playnoi S. Hundred History of Ratanakosin. Bangkok: Bangkok Printing, 2002: 112 - 26
4. Sangvichien S, Sirinavin J, Thongcharoen P, Ratanamaneechatr S. Siriraj Centennial: History and Evolution. Bangkok: Victory Powerpoint, 1988: 1 - 163
5. Charuluxanana S. Chulalongkorn Pathayanusorn 1947-1997: History and Evolution, Bangkok: Sirwatana-Interprint, 1997: 3 - 22
6. Luksaneeyananwin S, Tamthai M, Sinlarat P, Phatharodom V, Khantavichian S. Portrait of a University : Chulalongkorn University at 75. Bangkok: Amarin Printing Group, 1992: 16 - 50
7. Namatra A, Pongsabutra V, Bunnag P, Boonlue T, Chongkok S, Kiranand A. A Pillar of the Kingdom: The Birth of Chulalongkorn University, 1st ed. Bangkok, Damsutha press 1994: 3 - 26
8. Logawatana K. The Bangkok Christian Hospital 1947-1999. Bangkok, Udomsuksa 1999: 26-46